

Теоретико-практичні аспекти лізингової діяльності в Україні

Олександр Миколайович Тридід,
директор

Харківського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
доктор економічних наук, професор

Катерина Віталіївна Орехова,
доцент кафедри фінансів та економічної безпеки

Харківського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук

Анотація. Розглянуто нормативно-законодавчі акти регулювання лізингової діяльності в Україні. Визначено сутність, види та форми лізингу. Проаналізовано стан і динаміку лізингової діяльності. Визначено проблеми функціонування та розвитку ринку лізингових послуг, з'ясовано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: лізинг, лізингодавець, лізингодержувач, оперативний, фінансовий, міжнародний, міждержавний, зворотний, сублізинг.

Вступ. Практика господарювання свідчить, що серед основних причин, що зазвичай спонукають підприємства до придбання основних засобів, можна назвати такі. По-перше, необхідність оновлення виробничих потужностей (заміна обладнання, що фізично або морально застаріло, але ще використовується) з метою суттєвого збільшення обсягів виробництва, забезпечення високої якості продукції або скорочення виробничих витрат. По-друге, необхідність удосконалення виробничого процесу шляхом відповідної модернізації, коли одночасно використовується нове обладнання і те, що вже раніше було задіяне. По-третє, упровадження нового виду діяльності, наприклад, з метою створення замкнутого виробничого циклу. По-четверте, необхідність відповідати новим регуляторним стандартам і вимогам (екологія, енергозбереження тощо). По-п'яте, підтримка іміджу підприємства.

Якщо керівництво підприємства приймає рішення щодо необхідності придбання того чи іншого активу, постає питання про вибір джерела фінансування такої операції, для вирішення якого слід з'ясувати такі моменти:

- які умови є більш оптимальними для підприємства – придбання основного засобу в постійне або тимчасове користування;
- упродовж якого терміну має відбутися придбання основного засобу (виробничі потреби вимагають цього негайно або підприємство має певний час щодо здійснення такої операції);
- який бюджет і джерела фінансування придбання (чи достатньо підприємству власних коштів і чи припустимим є такий вплив грошових коштів);
- чи буде актив, придбання якого планується, прибутковим, тобто чи буде він безпосередньо використовуватись у виробничому процесі.

Загалом існує кілька альтернативних шляхів фінансування придбання основних засобів:

- підприємство може купити необхідний актив у постачальника за власні кошти (прибуток після оподаткування, що залишається в розпорядженні підприємства, статутний капітал). За такої умови у структурі балансу покупця відбуваються певні негативні зміни – скорочення питомої ваги високоліквідних активів (грошові кошти) і відповідне збільшення частки неліквідних необоротних активів (основні засоби);
- підприємство може залучити банківський кредит або скористатися товарним кредитом постачальника;
- підприємство може скористатися лізинговою послугою.

В останніх двох варіантах підприємство має можливість генерувати прибуток шляхом використання активів, а не через їх пряме придбання, виконуючи так зване «золоте правило фінансування», за яким фінансування придбання основних засобів повинно здійснюватися впродовж строку їх корисного використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема становлення та розвитку лізингової діяльності досліджується у працях таких вітчизняних і закордонних науковців, як: В. І. Артиш, О. І. Баєва, Н. М. Васильєв, О. Васильчишин, Н. Н. Внукова, В. Д. Газман, О. Я. Галушак, М. П. Галушак, І. І. Гейдар, В. А. Горемікін, Ю. С. Гринчук, С. В. Дорофєєва, Є. Б. Долінська, А. Г. Загородній, В. В. Іванишин, Р. Капроні, Л. О. Коваленко, І. В. Колесник, В. Н. Кочетков, О. В. Кочеткова, Е. В. Краєва, Є. В. Крикавський, О. Є. Кузьмін, О. В. Манойленко, Р. Я. Москалик, Л. Ларіонова, О. Г. Лубенський, В. І. Міщенко, К. Л. Нетудихата, Я. В. Онищук, Г. А. Отливанська, В. Р. Парнюк, Ж. В. Поплавська, О. М. Радіоненко, В. С. Різник, Н. Рязанова, Р. П. Саблук, Н. Є. Селюченко, Н. Г. Слав'янська, В. К. Терещенко, В. І. Терехов, К. Шевченко, Ю. Шевчук та ін. Аналіз наукових досліджень цих авторів, а також нормативно-правового забезпечення лізинго-

вої діяльності в Україні та світі дозволив установити, що на сьогодні у фінансово-економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутності лізингу, його форм та видів. Також нерозкритими залишаються питання, присвячені практичним аспектам лізингової діяльності в Україні та світі.

Актуальність, практична значущість, недостатня розробленість і недослідженість вказаних питань зумовили вибір теми роботи, визначили її мету і завдання.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження теоретико-практичних аспектів лізингової діяльності в Україні. Для досягнення мети в роботі було поставлено і вирішено такі завдання:

- з'ясувати законодавчі акти, що регулюють лізингову діяльність в Україні;
- визначити сутність, види і форми лізингу;
- проаналізувати стан і динаміку лізингової діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Поглиблений аналіз законодавчої бази [1–7] дозволив установити, що основними законодавчими актами України, які регулюють лізингові операції і визначають їх сутність, види і форми, є:

- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [1];
- Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [2];
- Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [3];
- Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг» від 25.11.1998 № 997_179 [4];
- Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР [5];
- Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг» від 28.05.1988 № 995_263 [6];
- Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III [7].

Визначення лізингу наведено в Цивільному кодексі України від 16.01.2003 № 435-IV (стаття 806) [1], відповідно до якого лізинг – це договір, за умовами якого одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати іншій стороні (лізингоотримувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності та було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоотримувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоотримувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний термін і за встановлену плату (лізингові платежі).

У Господарському кодексі України від 16.01.2003 № 436-IV (стаття 292) [2] лізинг трактується як господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування іншій стороні (лізингоотримувачу) на визначений термін майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоотримувача у відповідного по-

стачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів.

У Податковому кодексі від 02.12.2010 № 2755-VI (стаття 14) [3], лізингова (орендна) операція – господарська операція [крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів] фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за плату і на визначений строк.

У Конвенції СНД «Про міждержавний лізинг» від 25.11.1998 № 997_179 (стаття 3) [4] зазначено, що лізинг (фінансова оренда) – це вид інвестиційно-підприємницької діяльності, пов'язаної з придбанням майна і передачею його в користування за договором державі в особі її уповноважених органів, фізичній або юридичній особі на визначений термін з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту з урахуванням амортизації предмета лізингу за участю лізингодавця, постачальника, лізингоодержувача та інших учасників лізингового проекту.

У Законі Російської Федерації «Про лізинг» від 29.10.1998 № 164-ФЗ [8] під лізингом розуміється сукупність економічних і правових відносин, які виникають у зв'язку із реалізацією договору лізингу, зокрема придбанням предмета лізингу.

У табл. 1 представлено багатоаспектність трактування лізингу в Україні та світі.

Таблиця 1

Багатоаспектність трактування лізингу в Україні та світі

Аспект трактування лізингу	Джерело
1. Договір	Цивільний кодекс України (стаття 806)
2. Господарська діяльність	Господарський кодекс України (стаття 292)
3. Господарська операція	Податковий кодекс (стаття 14)
4. Вид інвестиційно-підприємницької діяльності	Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг» (стаття 3)
5. Сукупність економічних і правових відносин	Закон Російської Федерації «Про лізинг»

У Господарському кодексі України від 16.01.2003 № 436-IV (стаття 292) [2] зазначається, що залежно від особливостей здійснення лізингових операцій лізинг може бути двох видів – фінансовий чи оперативний. За формою здійснення лізинг може бути зворотним, пайовим, міжнародним тощо.

Згідно з Податковим кодексом від 02.12.2010 № 2755-VI (стаття 14) [3], лізингові (орендні) операції здійснюються у формі оперативного лізингу (оренди), фінансового лізингу (оренди), зворотного лізингу (оренди), оренди житла з викупом, оренди земельних ділянок та оренди будівель, у тому числі житлових приміщень.

Так, оперативний лізинг (оренда) – господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передання орендареві основного засобу, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою).

Фінансовий лізинг (оренда) – господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передання орендареві майна, яке є

основним засобом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків і винагород, пов'язаних із правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Лізинг (оренда) вважається фінансовим, якщо лізинговий (орендний) договір містить одну з таких умов: об'єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менш як 75 відсотків його первісної вартості, а орендар зобов'язаний на підставі лізингового договору та протягом строку його дії придбати об'єкт лізингу з наступним переходом права власності від орендодавця до орендаря за ціною, визначеною в такому лізинговому договорі.

Зворотний лізинг (оренда) – господарська операція, що здійснюється фізичною чи юридичною особою і передбачає продаж основних засобів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних засобів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг.

Оренда житлових приміщень – операція, що передбачає надання житлового будинку, квартири або їх частини її власником у користування орендарю на визначений строк для цільового використання за орендну плату.

Оренда житла з викупом – господарська операція юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оренди житла з викупом передання другій стороні – фізичній особі (особі-орендарю) майнових прав на нерухомість, будівництво якої не завершено та/або житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів та відсутності інших обтяжень та обмежень на таке житло, житло переходить у власність орендаря. Оренда житла з викупом може передбачати відступлення права вимоги на платежі за договором оренди житла з викупом.

У Конвенції СНД «Про міждержавний лізинг» від 25.11.1998 № 997_179 (стаття 3) [4] відмічено, що міждержавний лізинг – складова частина міжнародного лізингу, в якому беруть участь лізингові компанії та суб'єкти господарювання двох і більше держав – учасниць цієї Конвенції.

Міжнародний лізинг – лізингова діяльність, у якій беруть участь лізингові компанії та суб'єкти господарювання будь-яких двох і більше іноземних держав.

У статті 3 Конвенції СНД «Про міждержавний лізинг» наголошується, що основними видами лізингу є ось що.

Фінансовий лізинг – вид середньо- і довготермінового лізингу, який передбачає виплату лізингоодержувачем протягом періоду дії договору про лізинг сум, що покривають повну вартість амортизації предмета лізингу або більшу її частину.

Операційний (оперативний) лізинг – вид лізингу, що укладається на термін менший, ніж амортизаційний період. Після закінчення договору про лізинг предмет лізингу повертається лізингодавцю і знову здається в лізинг.

Зворотний лізинг – вид лізингу, якщо він передбачений національним законодавством сторін, за якого постачальник предмета лізингу продає його лізинго-

вій компанії, а та, у свою чергу, здає цей предмет у лізинг колишньому постачальникові предмета лізингу.

Компенсаційний лізинг – вид лізингу, якщо він передбачений національним законодавством сторін, за умовами якого як лізингові платежі лізингоодержувач може постачати лізингодавцю товар, вироблений із використанням предмета лізингу.

Бартерний лізинг – вид лізингу, за умовами якого як лізингові платежі лізингоодержувач може поставляти лізингодавцю будь-який товар, що є в нього в наявності, за згодою лізингодавця прийняти цей товар як лізинговий платіж.

Інші види лізингу – види лізингу, в умовах яких використовуються різні поєднання ознак видів.

У Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III (стаття 4) [7] зазначено, що фінансовий лізинг є фінансовою послугою. У статті 1 цього Закону відмічено, що фінансова послуга – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

У статті 5 цього Закону зазначено, що фінансові послуги надаються фінансовими установами, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичними особами-підприємцями. Згідно зі статтею 1 цього Закону, фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи кілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, і внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, – інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг.

Згідно із Законом України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР (стаття 1) [5], фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше ніж один рік за встановлену плату (лізингові платежі).

Згідно з Конвенцією УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг» від 28.05.1988 № 995_263 (стаття 1) [6], одна сторона (лізингодавець) на умовах іншої сторони (лізингоодержувача) укладає договір (договір поставки) із третьою стороною (постачальником), згідно з яким лізингодавець одержує виробниче обладнання, засоби виробництва або інше обладнання на умовах, схвалених лізингоодержувачем настільки, наскільки вони стосуються його інтересів, та укладає

договір (договір лізингу) з лізингоодержувачем, надаючи лізингоодержувачеві право користування обладнанням за лізингові платежі.

Операція фінансового лізингу включає такі характерні риси:

лізингоодержувач визначає обладнання й обирає постачальника, здебільшого не покладаючись на досвід і думку лізингодавця;

обладнання придбане лізингодавцем у зв'язку з договором лізингу, який, наскільки відомо постачальникові, або укладений, або повинен бути укладений між лізингодавцем і лізингоодержувачем;

лізингові платежі, належні до сплати за договором лізингу, обчислюються таким чином, щоб урахувати, зокрема, амортизацію всієї або значної частини вартості обладнання.

У табл. 2 представлено багатоаспектність трактування фінансового лізингу в Україні та світі.

У табл. 3 представлено спільні і відмінні риси між оперативним і фінансовим лізингом. Зазначимо, що, згідно зі статтею 5 Закону України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР [5], сублізинг – це

вид піднайму предмета лізингу, відповідно до якого лізингоодержувач за договором лізингу передає третім особам (лізингоодержувачам за договором сублізингу) у користування за плату на погоджений строк відповідно до умов договору сублізингу предмет лізингу, отриманий раніше від лізингодавця за договором лізингу. При цьому, у разі передання предмета лізингу в сублізинг, право вимоги до продавця (постачальника) переходить до лізингоодержувача за договором сублізингу.

Таблиця 2

Багатоаспектність трактування фінансового лізингу в Україні та світі

Аспект трактування фінансового лізингу	Джерело
1. Операції з фінансовими активами	Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»
2. Вид цивільно-правових відносин	Закон України «Про фінансовий лізинг»
3. Господарська операція	Податковий кодекс
4. Договір	Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг»

Таблиця 3

Спільні і відмінні риси між оперативним і фінансовим лізингами

Фінансовий лізинг	Оперативний лізинг
Спільні риси	
Строковий та оплатний характер	
Лізингодавець має бути власником предмета лізингу	
Вибір постачальника предмета фінансового лізингу і предмета непрямого оперативного лізингу може здійснюватися як лізингодавцем, так і лізингоодержувачем. Можливий тристоронній характер відносин – лізингодавець, лізингоодержувач і постачальник	
Вибір предмета фінансового лізингу і предмета непрямого оперативного лізингу може здійснюватися як на підставі прямої вказівки (доручення), так і шляхом узгодження	
Предметом лізингу може бути неспоживна річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних засобів (Цивільний кодекс, стаття 807; Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 3)	
Відмінні риси	
За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її в користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) (непрямий лізинг) (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 1, пункт 2)	За договором лізингу лізингодавець передає або зобов'язується передати другій стороні лізингоодержувачеві в користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі) (Цивільний кодекс, стаття 806)
Прямо передбачена можливість сублізингу (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 5)	Сублізинг заборонений (Господарський кодекс, стаття 292)
Мінімальний строк користування предметом фінансового лізингу становить 1 рік (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 1, пункт 2)	Не встановлено жодних обмежень щодо строків користування предметом лізингу (Господарський кодекс, стаття 292)
Предметом лізингу не можуть бути:	
Земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці) (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 3, пункт 2)	Земельні ділянки, інші природні об'єкти, а також цілісні майнові комплекси державних (комунальних) підприємств та їх структурних підрозділів (Господарський кодекс, стаття 292)
Суб'єкти лізингу	
Лізингодавець – юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 4)	Лізингодавець – будь-яка юридична особа або фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності (Цивільний кодекс, стаття 806)
Лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 4)	Лізингоодержувач – будь-яка юридична або фізична особа (Цивільний кодекс, стаття 806)
Продавець (постачальник) – фізична або юридична особа, в якій лізингодавець набуває річ, що в наступному буде передана як предмет лізингу лізингоодержувачу (Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 4)	Постачальник (продавець) – будь-яка юридична або фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності (Цивільний кодекс, стаття 712)

Згідно з Положенням Ради Міністрів Республіки Білорусь «Про лізинг на території Республіки Білорусь» від 04.06.2010 № 865 [9], основними видами лізингу є фінансовий, оперативний і зворотний.

Фінансовий лізинг – це лізинг, за якого лізингові платежі протягом строку лізингу (який є не меншим за один рік) забезпечують відшкодування лізингодавцю не менше ніж 75 відсотків контрактної вартості предмета лізингу незалежно від того, чи буде угода завершена викупом предмета лізингу лізингоодержувачем або його поверненням лізингодавцю.

Оперативний лізинг – це лізинг, за якого лізингові платежі протягом строку лізингу забезпечують відшкодування лізингодавцю менше ніж 75 відсотків

контрактної вартості предмета лізингу і після закінчення строку лізингу лізингоодержувач повертає лізингодавцю предмет лізингу.

За зворотнього лізингу лізингоодержувач може виступити одночасно в межах одного договору як продавець майна, яке передане йому в лізинг.

У Законі Російської Федерації «Про лізинг» від 29.10.1998 № 164-ФЗ [8] зазначено, що основними формами лізингу є внутрішній лізинг і міжнародний.

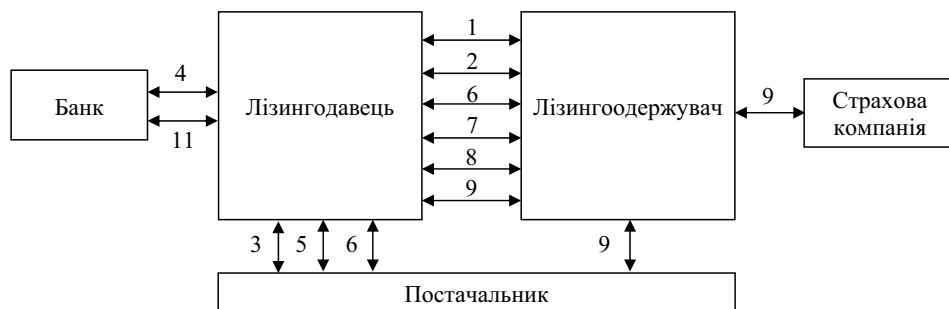
З урахуванням вищевикладеного в табл. 4 представлено класифікацію лізингу в Україні та світі.

На рис. 1 представлено схему реалізації класичної лізингової угоди [11].

Таблиця 4

Класифікація лізингу в Україні та світі

№ пор.	Форма лізингу	Джерело	№ пор.	Вид лізингу	Джерело
1	Зворотній	Господарський кодекс України; Податковий кодекс України; Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»; Положення Ради Міністрів Республіки Білорусь «Про лізинг на території Республіки Білорусь»	1	Фінансовий	Господарський кодекс України; Податковий кодекс України; Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»; Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»; Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг»; Положення Ради Міністрів Республіки Білорусь «Про лізинг на території Республіки Білорусь»
2	Пайовий	Господарський кодекс України			
3.1	Міжнародний	Господарський кодекс України; Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»; Закон Російської Федерації «Про лізинг»	1.1	Оренда житла з викупом	Податковий кодекс України
3.2	Міждержавний лізинг	Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»	2	Оперативний	Господарський кодекс України; Податковий кодекс України; Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»; Положення Ради Міністрів Республіки Білорусь «Про лізинг на території Республіки Білорусь»
3.3	Внутрішній	Закон Російської Федерації «Про лізинг»			
4.1	Прямий	Цивільний кодекс України			
4.2	Непрямий	Цивільний кодекс України			
5	Компенсаційний лізинг	Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»			
6	Бартерний лізинг	Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»	2.1	Оренда житлових приміщень	Податковий кодекс України

Умовні позначення: 1 – одержання заявки від лізингоодержувача; 2 – перевірка платоспроможності лізингоодержувача, оцінка ефективності лізингового проекту; 3 – відправлення постачальнику замовлення; 4 – одержання позики для проведення лізингової угоди; 5 – укладення договору купівлі-продажу об'єкта лізингу; 6 – приймання обладнання до експлуатації; 7 – укладення лізингової угоди; 8 – укладення договору про технічне обслуговування лізингового майна; 9 – страхування об'єкта лізингу; 10 – виплата лізингових платежів; 11 – повернення позики і виплата процентів.

Рис. 1. Схема реалізації класичної лізингової угоди

З урахуванням вищевикладеного в табл. 5 представлено порівняльний аналіз лізингу і кредиту [13].

За даними Українського об'єднання лізингодавців [10], авторами цієї роботи було проведено аналіз

стану та динаміки лізингової діяльності в Україні. Зокрема, на рис. 2 представлено кількість і вартість чинних договорів фінансового лізингу у 2008–2013 роках.

Таблиця 5

Порівняльний аналіз лізингу і кредиту

№ пор.	Лізинг	Кредит
1.	Інвестиції спрямовані на відтворювальні потреби, тобто на придбання основних засобів, розвиток і модернізацію потужностей	Інвестиції спрямовані на відтворювальні потреби, тобто на придбання основних засобів, розвиток і модернізацію потужностей
2.	Контроль за цільовим використанням коштів гарантований, тому що в лізинг здається майно, про яке лізингодавець і лізингоодержувач мають конкретну домовленість та яке здобувається в конкретного постачальника	Контроль за цільовою витратою коштів ускладнений через діючий порядок
3.	Розмір гарантії знижується на вартість переданого в лізинг майна, яке є гарантією, або на суму лізингових платежів, які є окремим гарантійним зобов'язанням лізингодавця	Необхідна 100% гарантія повернення кредиту та відсотків за його використання (страхування, застава, поручительство)
4.	Майно відображається на балансі лізингодавця (позичальника) або лізингоотримувача; амортизація нараховується в установленому розмірі за строк договору	Придбане майно відображається на балансі позичальника, на нього нараховується амортизація відповідно до встановлених нормативних термінів служби та строків корисного використання
5.	Лізингові платежі включаються в собівартість товарів, продукції, робіт і послуг лізингоодержувача відповідно до договору та знижують для нього оподатковувану базу протягом договору лізингу	Плата за кредит включається у вартість основних засобів наприкінці звітного періоду, що збільшує податок на нерухомість
6.	Лізингова угода є більш гнучкою для лізингоодержувача, тому що використання власних коштів лізингодавця дає можливість виробити зручну схему виплат	Кредитний договір для позичальника має твердий графік погашення зі збільшенням плати за кредит при виняткових випадках зміщення цього графіка (навіть без збільшення процентної ставки за даним кредитом)
7.	Майнове страхування і страхування ризиків непогашення кредиту лізингодавцем у лізингоодержувача в повному обсязі, як й іншого інвестиційного лізингового платежу, включається до складу витрат лізингоодержувача	Майнове страхування і страхування ризиків непогашення кредиту здійснюється із чистого прибутку та інших власних джерел позичальника

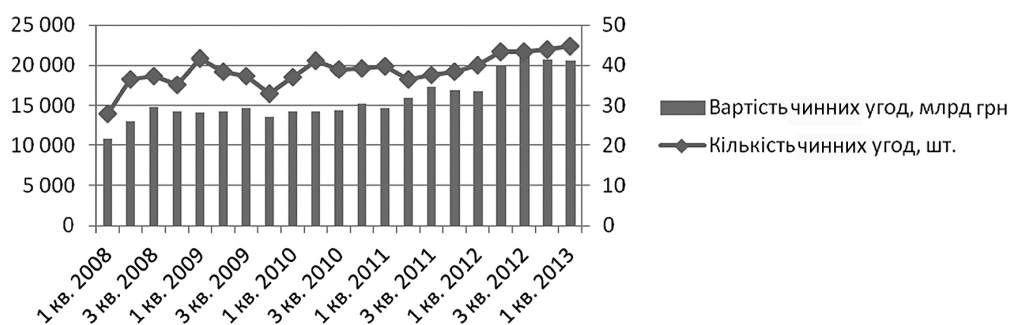

Рис. 2. Кількість і вартість чинних договорів фінансового лізингу у 2008–2013 рр.

На рис. 3 представлено вартісний розподіл чинних договорів фінансового лізингу за строком дії, на кінець періоду.

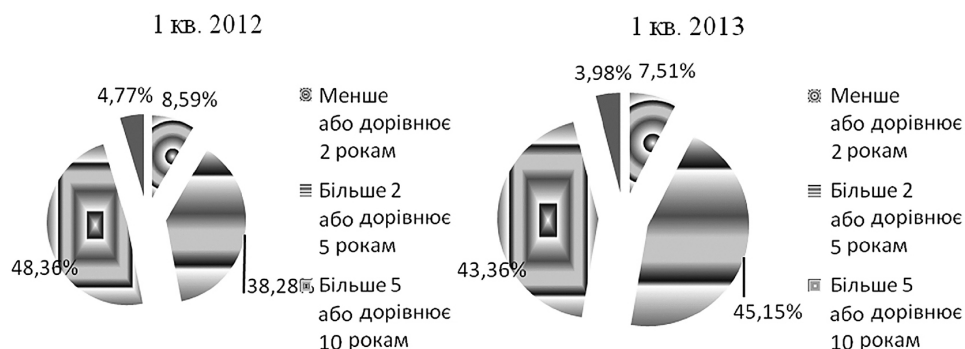

Рис. 3. Вартісний розподіл чинних договорів фінансового лізингу за строком дії, на кінець періоду

На рис. 5 представлено вартісний розподіл договорів фінансового лізингу за видом обладнання, на кінець періоду.

На рис. 4 представлено вартісний розподіл договорів фінансового лізингу за галузями, на кінець періоду.

На рис. 6 представлено загальну структуру джерел фінансування лізингових операцій у перших кварталах 2012 і 2013 років.

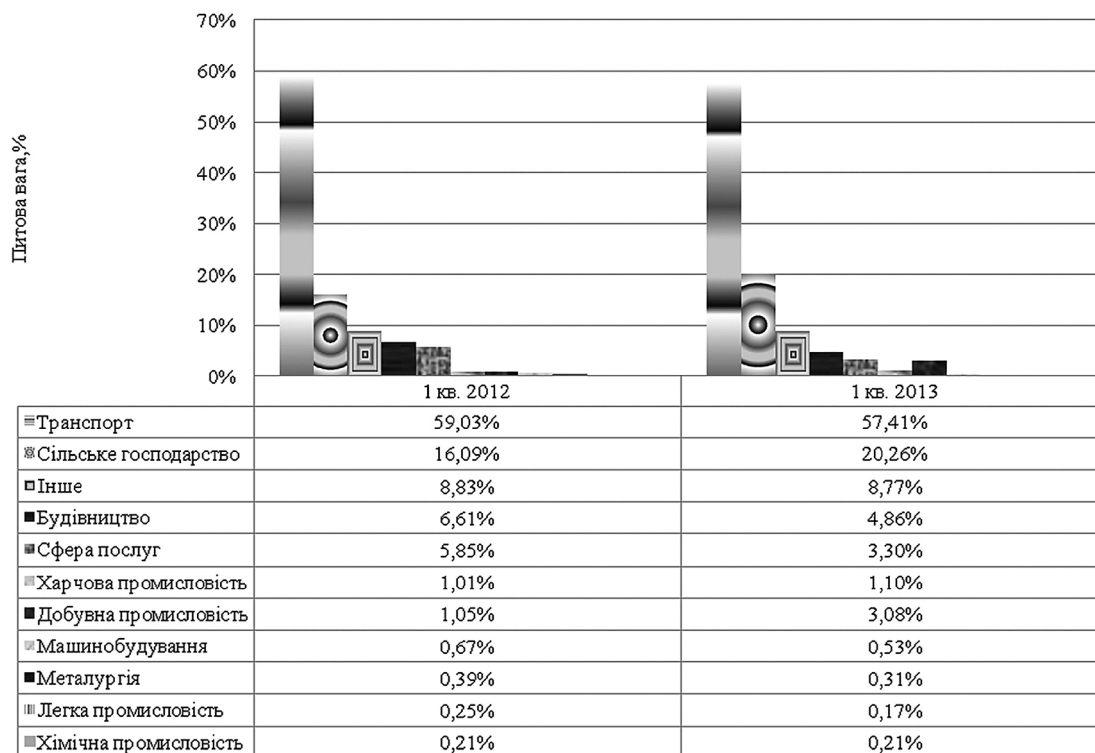

Рис. 4. Вартісний розподіл договорів фінансового лізингу за галузями, на кінець періоду

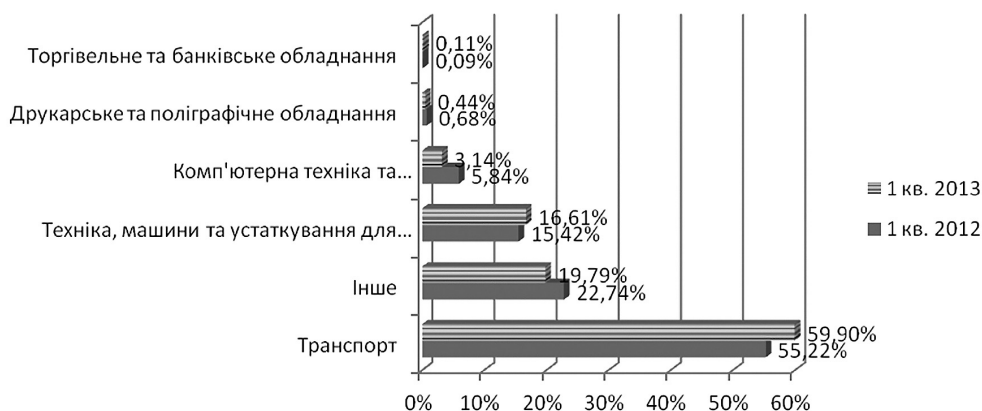

Рис. 5. Вартісний розподіл договорів фінансового лізингу за видом обладнання, на кінець періоду

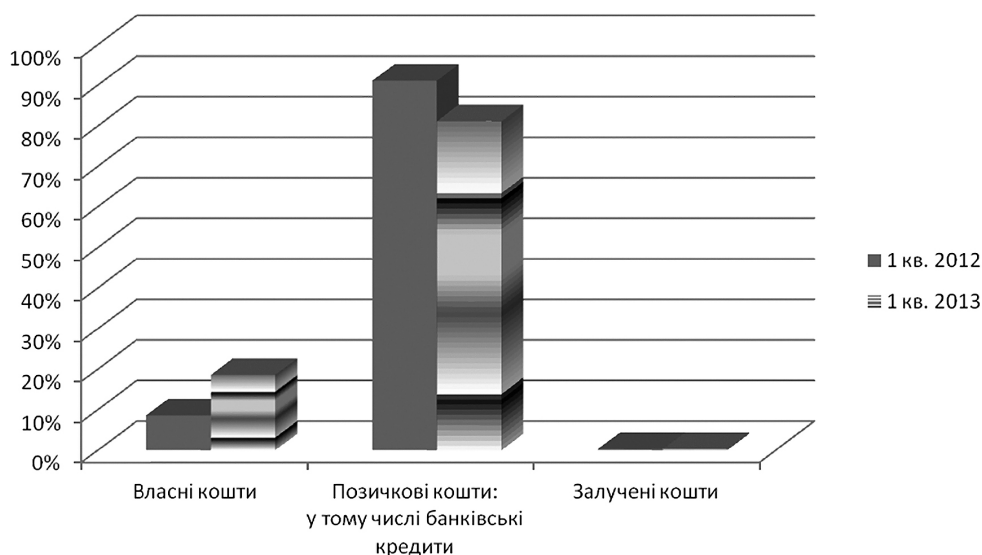

Рис. 6. Структура джерел фінансування лізингових операцій

Отже, основні результати дослідження представлено ось якими даними.

Кількість укладених договорів фінансового лізингу в I кварталі 2013 році зменшилася на 1 462 шт. у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року і становила 2 209 шт.

У вартісному вираженні обсяг договорів, укладених за перший квартал 2013 року, зменшився у порівнянні з попереднім роком майже на 38% і становив 1,73 млрд грн.

Вартість чинних договорів фінансового лізингу станом на кінець першого кварталу 2013 року зменшилася на 0,2 млрд грн (-0,5%) у порівнянні з кінцем 2012-го і становить 41,3 млрд грн. У порівнянні з кінцем аналогічного періоду попереднього року зростання вартості чинних договорів становить 23%, або 7,8 млрд грн. У кількісному вираженні обсяг чинних договорів на кінець першого кварталу 2013 року становить 22 456 угод, що на 2 363 угоди більше, ніж на кінець аналогічного періоду 2012-го.

На кінець звітної періоду в порівнянні з 2012 роком спостерігається збільшення питомої ваги договорів строком дії від 2 до 5 і зменшення частки угод, що уклалися на строк від 5 до 10 років.

Серед чинних договорів фінансового лізингу на кінець першого кварталу 2013 року, як і раніше, переважають угоди в галузі транспорту (57,41%), сільського господарства (20,26%), будівництва (4,86%) і сфері послуг (3,30%), причому питома вага договорів у галузі сільського господарства зростає більше ніж на 4 процентні пункти в порівнянні з кінцем першого кварталу 2012 року.

Вартісний розподіл чинних договорів фінансового лізингу на кінець періоду за видом обладнання є таким: найбільше в лізингу – транспорту (59,90%), а також сільськогосподарської техніки (16,61%) і комп'ютерної техніки (3,14%).

Основними джерелами фінансування лізингових операцій у поточному періоді були позичкові кошти, у тому числі банківські кредити (81,13%), при цьому їхня питома вага зменшилася в порівнянні з попереднім роком, а питома вага власних коштів лізингових компаній у порівнянні з попереднім роком збільшилася і становить 18,57%.

Висновки. Практика господарювання свідчить, що незважаючи на існування значних переваг використання лізингових операцій, можлива наявність і суттєвих недоліків [12]:

- оскільки учасників лізингової угоди більше, ніж при купівлі майна за рахунок позички, лізингові операції мають більш складну організацію;
- підготовка фінансової лізингової угоди може потребувати більше часу, ніж підготовка контракту на купівлю;
- процедура укладення угоди лізингу потребує обліку в Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- низький рівень розвитку інфраструктури ринку і недостатня кількість інформації та реклами щодо лізингових послуг;

- брак капіталу для фінансування лізингового кредитування в лізингових компаній;
- відсутність податкових пільг у процесі фінансування лізингових операцій;
- нестабільна економічна ситуація в Україні;
- незацікавленість банків у довгостроковому кредитуванні лізингових договорів;
- низький рівень фінансової стійкості лізингодавців [3].

У разі виникнення необхідності модернізувати обладнання через вплив науково-технічного прогресу і морального старіння об'єктів лізингу, це не може бути здійснено до завершення лізингової угоди. Крім того, лізингові операції мають специфічні ризики, основними з яких є ризик постачальника; фінансовий ризик; ризик шахрайства; ризик, пов'язаний із залишковою вартістю об'єкта лізингу.

Розв'язання цих проблем ринку лізингових послуг повинно мати комплексний підхід і можливе лише, якщо уряд прийме відповідну програму його розвитку. Основними напрямками цієї програми повинні бути [14]:

- створення і прийняття сприятливої законодавчої бази для суб'єктів ринку лізингових послуг;
- удосконалення системи оподаткування лізингових послуг;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;
- розвиток механізму сублізингу;
- розширення джерел фінансування лізингу;
- зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;
- організація в обласному лізинговому центрі відділу, який займатиметься регулюванням співвідношення між попитом і пропозицією на обладнання та устаткування;
- зниження вартості нотаріальних послуг щодо оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди.

Перспективи дальших досліджень. Отже, слід зазначити, що не тільки українські, а й закордонні експерти вважають лізингову діяльність в Україні перспективною. Для активізації інвестиційної активності іноземних лізингодавців потрібне розповсюдження інформації про український лізинговий ринок та його потенціал, про українські лізингові компанії і їхній досвід роботи на світовому лізинговому ринку. Сьогодні лізинг є найперспективнішим фінансовим інструментом, який здатний ефективно активізувати інвестиційний процес у країні та розвивати виробництво. Використання лізингових кредитів дасть можливість для швидкого оновлення основних засобів і залучення іноземних інвестицій, що, у свою чергу, матиме позитивний вплив на фінансовий стан підприємства, регіону та економіки України в цілому.

Список використаної літератури

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.
4. Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг» від 25.11.1998 № 997_179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_179.
5. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.
6. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг» від 28.05.1988 № 995_263 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_263.
7. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
8. О лизинге: Закон Российской Федерации от 29.10.1998 г. № 164-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.garant.ru/12113492/1/#block_100.
9. Положение о лизинге на территории Республики Беларусь : Положение Совета Министров Республики Беларусь от 04.06.2010 № 865 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.soliz.by/zakonodatelstvo.html>.
10. Офіційний сайт Українського об'єднання лізингодавців «Підсумки діяльності лізингодавців за 1 квартал 2013 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uul.com.ua/files/Q4_2012_ukr.pdf.
11. Ладюк О. Д. Розвиток лізингу в Україні: переваги та недоліки / О. Д. Ладюк // Финансы, учет, банки. – 2008. – Вып. 14. – С. 59–66.
12. Ярошевич Н. Б. Переваги та недоліки лізингу як виду кредитування засобів виробництва в Україні / Н. Б. Ярошевич, М. Б. Антонів // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.5. – С. 241–246.
13. Зеркалов Д. В. Международный лизинг [Электронный ресурс] : хрестоматия / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).
14. Классический кредит или новаторский лизинг // Південний інформаційно-аналітичний журнал. – 2013. – № 67. – С. 16–19.

Summary. In the article authors are discussed the normative legal acts, which regulate the leasing activity in Ukraine. The essence, types and forms of leasing are set. The situation and dynamic of the leasing activity are analyzed. The problems of functioning and development of the leasing market are discovered. The solutions of them are offered.

Keywords: lease, lessor, lessee, operational, financial, international, interstate, returned, subleasing.